

Csak természetes az, hogy nekünk, magyarörményeknek is részünk volt a nemzetet lelkesítő feladatban. Annál is inkább, mivel a polgárosodásban, különösen az erdélyi városok esetében, az örménység hozzájárulása közismerten hangsúlyos volt.

Fadrusz emlékét és szobrai történetét idézve, álljon itt örmény származású nagyapáink-dédapáink neve (távolról sem teljes fölmérésben), akik pénzbeli támogatásukkal a közös ügyet szolgálták. Kolozsváron: az Ákontz, Bogdán, Burgya, Gajzágó, Gámán, Gogomán, Issekutz, Korbuly, Kovrig, Lázár, Merza, Papp és Osztián családok, Zilahon: a Bogdánffy, Lázár, Karácsonyi, Papp, Simay, Szongott, Veverán családok a nemes ügy ismert támogatói.

*****

Benedek Katalin

Benedek Elek és a szobra

Sopronban, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Pedagógiai Főiskolai kar rendezésében tavaly ősszel Benedek Elek emlékülésre került sor. A nagy mesemondó 1859. szeptember 30-án született Kisbaconban és ugyanott hunyt el 1929. augusztus 17-én. A születésének évfordulója körüli napokban tartott tudományos ülésszak keretében 2002. október 2-án a főiskola bejárata előtt mellszobrot avattak. Az emlékülés egyik igen érdekes előadását *Lengyel László* politológus, Benedek Elek dédunokája tartotta.

Szoboravató beszédet *dr. Benedek Katalin Erzsébet* mondott, az alábbiakban ezt közöljük.

Vannak alkotások, melyek körül mintegy varázsütésre sajátos légkör alakul ki. Elkülönülnek a korszak művészi termékeinek közegétől, nem rendelik alá magukat beillesztési és rangsorolási kísérleteknek - önállóságukat sugárzó erővel megőrzik. Soltra E. Tamás Benedek Eleket idéző szobra ilyen műalkotás. Már a szoborállítás szándékának hallatán sokaknak, sokunknak agyába villant, hogy bizony hálás, szép és megtisztelő feladat plasztikába álmodni Elek apót. Igen, őt, legnagyobb meseköltőnket. Elsősorban őt ismerjük. Ködbe vesző gyermekkori emlékek, mesék ideje, elalvás előtti felolvasások suttogó, ringató hangjai dongnak fülünkben.

De Benedek Elekről tudunk-e eleget? Soltra E. Tamás érzékeny művészlencséjén át nyílik, tágul a mi világunk is, hogy, majd kiteljesedve jelenjék meg benne a kisbaconi székely Benedek nemzetség e hasonlíthatatlan nagysága. A mellszobor ugyanis egy egész életpálya sűrítője és példázata. Általa találkozunk a nemzete sorsán aggódó, azt jobbítani igyekvő parlamenti képviselővel, újságíróval, a kevés szavú, méléző és csalódott emberrel, ugyanakkor a Szókimondó Benedekkel, a szelíd nagyapóval, nagy magyarjainkról, mondavilágunkról szóló olvasmányok szerzőjével, lapalapítóval és főszerkesztővel, az Erdővidék és Tündérország megéneklőjével. De megszólít Benedek Elek, a Szembejövő ember, aki Trianon után elindul Kelet felé, visszaindul Erdélybe akkor, amikor Nyugaton vár a reményteli élet. Behódolni nem akar, ellenkezőleg, írói tekintélyével, tehetségével, a szellemi haladás érdekében kiáll a romániai magyar irodalom népszerűsítése mellett. Hiszen könnyű szeretni a nemzetet, amikor ennek semmi akadálya, könnyű védeni az anyanyelvet, amikor azt tőlünk elvenni senki nem akarja - de nehéz, amikor el akarják venni. A Benedek család értékrendjében - ősökében és leszármazottakéban egyaránt - kiemelt helyet foglal el a tette kész, őszinte hazafiúi érzés. Ennek adózva, az országcsönkítés után, a meginduló országzászló-állítási mozgalom keretében a család a vészterhes évtizedeket is túlélő, nevével hímzett lobogót adományozott Kisbaconnak.

Eltökélttség, finom lelki rezdülések - mindez ötvöződik a szoborban. Az író sugárzó egyénisége ott rejlik befelé figyelő tekintetében, erőteljesen formált, széles, alkotói homlokán. Mozdulatlanul, időtlen létezésében él és hat. A portré gesztusok mellőzésével képes elvezetni a lélek legbensőbb tájaira, így keltve életre a bennünk szunnyadó, alaktalan képzeteket. Soltra E. Tamás műve illeszkedő proporciójú, realista alkotás. Hangsúlyt helyez,

„kitér” jellemző arcvonásokra (például: kiugró járomcsont, mélyen ülő szemgödör), s a korabeli ruházat részleteivel, különösen a festői nyakkendő traktálásával belopja a századforduló hangulatát, ízlését.

De ez a szobor pusztán csak **bronz** volna, anyag, ha nem itatná át lelkeség, ha a művész a kívülállás kényelmes felülemelkedésével közelített volna modelljéhez. Ami született, az alkotójának összegző, értékelő szembesülése Benedek Elekkel, műalkotásban elbeszélve. A hiteles tolmácsolásnak köszönhetően az író szellemi nagyságként és érző emberként egyszerre jelenik meg előttünk. Soltra E. Tamás művészi felfogása, mintázó készsége, plasztikai igényessége szerencsésen találkozott a témával. Ám önmagában ez a szerencsés egymásra találás nem lenne elegendő. Tehetség szükséges hozzá, s az a teremtő, termékeny pillanat, melyben mindezek összegződnek. A mellszobor egyebet is elárul. Beszél alkotójának tiszteletéről a klasszikus hagyományok iránt, a művészi szépség ígézetéről s arról, hogy a valóságábrázolás nem idejét múlt. Számára elődeink öröksége kimeríthetetlen forrásanyag, de a 20. századi izmusok tanításainak, tanulságainak úgyszintén birtokosa. Jól tudja, hogy az utókor nem irányzatokat, sokkal inkább műveket igazol, melyek akkor élnek tovább, ha nem szorulnak magyarázatra. Ha megértjük, érezzük lényegüket. Így keltenek szemlélőjünkben katarzist, és a személyes élmény frissességével járulnak hozzá szellemi gazdagodásunkhoz.

Az emocionálisan nagyhatású plasztika szinte megeleveníti a tiszta erkölcsű embert, akiről Dsida Jenő ihletett sorokkal emlékezett:

*Haja fehér, de szíve még fehérebb,
Ha rút-gorombán bántja is az élet,
Ő mindig szeret, mindig könyörül.*

Benedek Elek halhatatlan és mindig időszerű. Időszerű nemcsak íróként, de etikus emberi magatartásával is, mellyel e küldetéstudatban felvállalt szellemi és lelki szolgálata beteljesült. Ő írói és morális örökségével kivezető utat mutathat a mai „gazdaságkor” tömegkultúrájából, eltorzult egyéni és közösségi létezésből, és segíthet visszatalálni a legfontosabbhoz, önmagunk megismeréséhez.

Sopron új ékessége mindezt a sok értéket, tartalmat magában rejtette, ám bárki hozzáférhet, hisz Benedek Elek mindannyiunké. Fogadják szeretettel és megbecsüléssel.

*****

Helyreigazítás:

A Capdebo család rövid története I. rész 2002. decemberi füzetünkben jelent meg. Lemaradt a szerző megnevezése: Capdebo Dezső: „A baracsházi Capdebo család története” című műve alapján összeállította Capdebo Tibor. Olvasóink és az érintettek elnézését kéri a szerkesztőség.

A Capdebo család rövid története II. rész

baracsházi CAPDEBO LAJOS kanonok

(1913-1992)

Az első részben az örmény eredetű család múltjával foglalkoztunk, ahonnan a kanonok is származott, a II.-ik részben pedig Őt kívánjuk az olvasókkal megismertetni.

Családunk örömmel vette tudomásul, hogy az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havi folyóiratában szeretné bemutatni olvasóinak *baracsházi Capdebo Lajos* kanonok életútját, aki az erdélyi örménység jelentős egyénisége volt.

Familiánk részéről engem, elsőfokú unokatestvérét ért az a megtiszteltetés, hogy a reá vonatkozó adatokat időrendi sorrendbe szedve, egyeztetve azokat a legközelebbi, őt mindennapos életében ismerő rokonokkal, a valóságnak és a történeteknek megfelelően formába öntve, bemutassam életét.